

REPORT

JEDNOSMĚRNÝ RUSKÝ TUNEL: MOŽNÉ SVĚŘENÍ STAVBY NOVÝCH JADERNÝCH ZDROJŮ RUSKU JAKO NEJVĚTŠÍ HROZBA PRO SUVERENITU STÁTU V POLISTOPADOVÉ HISTORII ČESKÉ REPUBLIKY

EVROPSKÉ HODNOTY

Chráníme svobodu

2020

BEZPEČNOSTNÍ CENTRUM EVROPSKÉ HODNOTY

Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící svobodu a suverenitu.

Zdroje obrázků:

Strana 1: Flickr / Dean Calma / IAEA

Strana 4: Pražský hrad / Prezident ČR

SHRNUTÍ

Dukovany II je největším ekonomickým projektem v České republice za posledních 30 let, který nese ohromná ekonomická a bezpečnostní rizika. Je připravován uspěchaně, bez jednoznačně vyjasněné strategie (obchodní model, financování, způsob zajištění bezpečnostních zájmů ČR), bez dostatečné odborné diskuse, a zejména bez konsenzu napříč politickou reprezentací, a to během probíhající bezprecedentní koronavirové krize, která bude mít obrovské, nejen ekonomické dopady. Takto uspěchaně a nekoordinovaně nelze projekt, který český stát zaváže na desítky let dopředu, úspěšně dokončit. **Vláda se chystá do tendru pustit zjevně rizikové uchazeče, tj. uchazeče z Ruska a Číny, a to přes jednoznačné varování bezpečnostních složek ČR, podle kterého je jediným způsobem skutečného zajištění bezpečného tendru vůbec rizikové uchazeče neoslovovat.**

Paradoxem je, že nejde o skutečný spor mezi ekonomickými a bezpečnostními zájmy. Jde o potenciálně velmi ekonomicky nevýhodný a současně bezpečnostně rizikový projekt. Pokud bude stavba úmyslně prodlužována stavitelem, bude ohrožena bezpečnost ČR kvůli možnosti strategického vydírání ze strany státu stavitele. **Rusko může kdykoliv pozastavit či prodlužovat stavbu, dokud mu česká vláda v něčem neustoupí.** Tak by se stavba výrazně prodražila a výsledné zdržení stavby může vést nakonec i k nedostatku elektřiny kvůli úmyslnému prodlužování stavby za datum, kdy budou vypínány dnes ještě existující zdroje. Takovou závislost na vůli Ruské federace vidíme například na maďarské elektrárně Paks 2.

Hrozí tak, že projekt bude obrovským ruským tunelem, který zaplatí český daňový poplatník. **Kvůli ukvapeným a netransparentním krokům české vlády hrozí, že vznikne smyčka závislosti České republiky na Ruské federaci, ze které bude s každým rokem tím těžší se vyvázat, čím více miliard se v projektu utratí.**

Na závažnost této hrozby nebude mít žádný vliv, pokud se některý z rizikových uchazečů tendru zúčastní jako člen **konsorcia** s firmami z nerizikových zemí, jelikož takový rizikový člen konsorcia bude mít faktickou možnost jednotlivé kroky blokovat a výrazně ovlivňovat. Ostatní členové konsorcia nebudou moci zabránit blokování projektu, které bude rizikový subjekt pod nějakou záminkou provádět.

Je evidentní, že se **vláda snaží proces co nejvíce urychlit** tak, aby stihla vyhlásit tendr do konce roku 2020 a následně **vybrat uchazeče o stavbu do konce mandátu prezidenta Zemana** a jeho okolí. Politické zájmy Rusku sloužícího prezidenta republiky zde jednoznačně vítězí jak nad bezpečností českého státu, tak nad energetickou bezpečností ČR.

Je evidentní, že se vláda snaží co nejvíce proces urychlit tak, aby vláda stihla vyhlásit tendr do konce roku 2020 a následně vybrat uchazeče o stavbu do konce mandátu prezidenta Zemana a jeho okolí.

1. SOUČASNÝ STAV

- Během probíhající pandemie a nouzového stavu na jaře 2020 se vláda překvapivě rozhodla k uspěchanému projednání a přípravě zásadních dokumentů pro stavbu nového jaderného bloku.
- Vláda 27. dubna 2020 projednala klíčové dokumenty k dostavbě jednoho bloku jaderné elektrárny v Dukovanech JEDU II.¹ Předem zde mimo jiné schválila základní principy budoucích klíčových smluv:
 - a. tzv. **rámcovou smlouvu** na celý projekt
 - b. tzv. **prováděcí smlouvu na první etapu** stavby JEDU II, mezi ČR a ČEZ a.s., resp. její dceřinou společností Elektrárna Dukovany II a.s. (budoucí investor).
- Má se stavět jednak na základě zmíněných dvou smluv (rámcová a prováděcí na první fázi), dále pro **financování** má být **na základě tzv. nízkouhlíkové novely uzavřena třetí smlouva**, která umožní státu vykupovat elektřinu za garantovanou výkupní cenu. Návrh tohoto předpisu je nyní v Poslanecké sněmovně a spojenci Ruské federace, tedy prezidenta Zemana, například KSČM, se snaží schválení tohoto zákona za každou cenu urychlit.
- Cena JEDU II byla vládou vyhodnocena nejprve na 140 až 160 miliard korun.² Později ČEZ připustila, že jde pouze o takzvanou overnight cost – tedy zcela hypotetickou cenu, kterou by stavba stále pouze, pokud by byl nový jaderný blok postaven přes noc. Přitom je ze zkušeností většiny posledních postavených jaderných elektráren zjevné, že **lze předpokládat až násobné prodražení projektu**. Stavba finské jaderné elektrárny Olkiluoto se dle zpravodajství Reuters prodražila z 3,2 miliardy euro na 8,5 miliardy euro.³ Francouzská stavba Flamanville se dle deníku Financial Times prodražila z 3,3 miliardy euro na 10,9 miliardy euro.⁴

2. VLÁDOU DEKLAROVANÝ HARMONOGRAM

Předpokládaný harmonogram postupu na základě usnesení vlády:⁵

- **vypsat soutěž na výběr dodavatele**, což by se mělo stát do konce roku 2020,
- do konce 2022 by se měl **vybrat dodavatel**,
- do 2029 **začít stavět**,
- do 2036 uvést blok **do provozu**.

1 „Usnesení vlády České republiky ze dne 27. dubna 2020 č. 478,“ Aplikace ODok, 27. 4. 2020, <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOABP3P22YT>.

2 „Nechci do toho vstupovat politicky, hrajeme o soběstačnost, říká Havlíček k dostavbě Dukovan Ruskem nebo Čínou,“ iRozhlas, 17. 5. 2020, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cez-dukovany-dostavba-karel-havlicek-jaderna-elektrarna-temelin-garance_2005170951_and.

3 „Areva's Finland reactor to start in 2019 after another delay,“ Reuters, 9. 10. 2017, <https://www.reuters.com/article/us-finland-nuclear-olkiluoto/arevas-finland-reactor-to-start-in-2019-after-another-delay-idUSKBN1CE1ND>.

4 „French energy group EDF reviews costs of delayed nuclear project,“ Financial Times, 20. 6. 2019, <https://www.ft.com/content/c6bc1884-9343-11e9-b7ea-60e35ef678d2>.

5 „Usnesení vlády České republiky ze dne 27. dubna 2020 č. 478,“ Aplikace ODok, 27. 4. 2020, <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOABP3P22YT>.

Vzhledem k tomu, že v posledních letech se většina jaderných elektráren kromě jedné korejské zpozdily (ve Finsku o 10 let,⁶ ve Francii o 8 let)⁷, je třeba realisticky počítat se zpožděním nad rámec roku 2040. Vzhledem k řadě podmínek a rizik je již nyní zjevné, že **harmonogram není realistický**.

Rozhodně však tento projekt vzbuzuje řadu velmi závažných otázek ohledně jeho rizik, které zatím nebyly uspokojivě veřejně zodpovězeny.

3. OTÁZKY VEŘEJNÉHO ZÁJMU

- **Otázka veřejného zájmu #1: Proč najednou během jara 2020, kdy probíhala globální pandemie a ČR se nacházela v nouzovém stavu, začala vláda tak extrémně spěchat?** Proč v tomto spěchu i přes varování expertů pokračuje i nyní během druhé koronakrize? Snaží se vláda Hradu (a tedy ruským zájmům) vyhovět pod rouškou koronakrize? Práce na projektu **jsou nadstandardně urychlovány**, je vedeno minimum konzultací a připomínkových řízení. Veřejnost, státní úřady a parlamentní **politická reprezentace je informována jen formálně a omezeně**.

České bezpečnostní instituce ve svém neustávajícím stanovisku uvádí:⁸

„Na posouzení celé dokumentace z bezpečnostního hlediska bylo extrémně málo času. Několik jednotlivých týdnů k posouzení tisíců stran dokumentace v anglickém jazyce k projektu, který má nejvyšší strategický význam, je zcela nedostatečné. Je třeba počítat, že v dokumentu mohou být skryté problémy ovlivňující bezpečnost, které nebylo možné v takto krátkém čase identifikovat.“

PŘÍKLAD: Ministerstvo průmyslu a obchodu v květnu 2020 zkrátilo připomínkové řízení k takzvanému nízkouhlíkovému zákonu na 13 dní a zároveň omezilo počet úřadů, které do vytváření normy mohou mluvit.⁹

- **Otázka veřejného zájmu #2: Proč je značná část přípravy projektu vysoce netransparentní?** Veřejně nedostupné klíčové dokumenty, protichůdná vyjádření představitelů tohoto procesu, absence odpovědí na většinu klíčových informací, absence transparentního a dostatečně podrobného projednání s odborníky a politickou reprezentací.

PŘÍKLAD: Protikorupční organizace popisují tři základní problémy legislativy v rychlosti navrhované vicepremiérem Havlíčkem:

- 1) zákon svěřuje ministerstvu průmyslu a obchodu téměř neomezené pravomoci a narušuje tak dělbu moci
- 2) finanční dopady zákona nejsou transparentně vyčísleny
- 3) zákon neobsahuje žádný mechanismus kontroly hospodárnosti.¹⁰

⁶ „Long-delayed Finland nuclear reactor to start July 2020 - TVO“, Reuters, 17. 7. 2019, <https://www.reuters.com/article/finland-nuclear/long-delayed-finland-nuclear-reactor-to-start-july-2020-tvo-idUSL8N2414LH>.

⁷ „French energy group EDF reviews costs of delayed nuclear project“, Financial Times, 20. 6. 2019, <https://www.ft.com/content/c6bc1884-9343-11e9-b7ea-60e35ef678d2>.

⁸ Zdrojem citace je neutajované Stanovisko pracovní skupiny složené z Ministerstva vnitra, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství, Ministerstva zahraničí a Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nepoustejte-k-jadernemu-tendru-rusy-a-cinany/r~4a192d202a5111eb80e60cc47ab5f122/>.

⁹ „Jaderný výbor bude řešit bezemisní zákon, zajistit by měl financování nového bloku v Dukovanech“, Lidovky.cz, 24. 5. 2020, https://www.lidovky.cz/byznys/energetika/jaderny-vybor-bude-resit-bezemisni-zakon-zajistit-by-mel-financovani-noveho-bloku-v-dukovanech.A200524_145433_energetika_ele.

¹⁰ „Vláda bude rozhodovat o podpoře jádra: návrh obsahuje vážná rizika“, Rekonstrukce státu, 4. 6. 2020, <https://www.rekonstrukcestatu.cz/archiv-novinek/zakon-o-podpore-jaderne-energie>.

- **Otázka veřejného zájmu #3: Proč se menšinová vláda závislá na vůli prezidenta a komunistů sloužících Rusku snaží udělat tak zásadní geostrategické a ekonomické rozhodnutí takto zbrkle, a to přes vážná varování bezpečnostních orgánů státu?** To vše se děje u projektu, který ČR zaváže na desítky let dopředu, zaváže tak řadu následujících vlád a přináší řadu ekonomických a bezpečnostních rizik. Podmínky, ke kterým se stát zavázal v rámcové a první realizační smlouvě, návrh nízkouhlíkového zákona, ani základní podoba třetí smlouvy o něj se opírající nebyly předmětem politické ani odborné debaty. Neexistuje politický konsenzus, demokratická opozice jednoznačně zdůrazňuje nutnost vyloučení ruských a čínských dodavatelů z narychlo připravovaného tendru, tudíž přestala existovat jistota, že tento tendr příští vláda nezruší.
- **Otázka veřejného zájmu #4: Proč vláda s tak zásadním rozhodnutím nepočká na vyhodnocení ekonomických dopadů koronavirové krize?** Současná koronavirová krize zjevně povede k **ekonomickému propadu, který změní velikou část parametrů**, ze kterých projekt vychází (predikovaná míra spotřeby elektřiny, ceny elektřiny, úroky, politika EU – Green Deal). Je třeba nejprve zanalyzovat **ekonomické důsledky koronakrize**, teprve pak lze zodpovědně posoudit, jakým způsobem dostavovat jaderné kapacity.
PŘÍKLAD: Mezi experty se objevují názory, že nadcházející ekonomická krize posune vše o několik let (včetně spotřeby elektřiny)¹¹, a proto nemá smysl nyní takovýto projekt šít horkou jehlou, je spíše třeba vše znovu přepočítat, a že naopak díky této nové situaci má ČR naopak několik let navíc na kvalitní přípravu projektu.
- **Otázka veřejného zájmu #5: Proč vláda nevyloučí výrazně rizikové dodavatele z výběrového řízení předem?** Vláda jedná pro suverenitu státu sebevraždě. Pokud do výběrového řízení vpustí ruské a čínské státní energetické společnosti, u kterých jsou evidentní bezpečnostní rizika popsána českými bezpečnostními institucemi, vláda tím jen zvýší motivaci nepřátelských států – Ruska a Číny – ovlivňovat politickou situaci v ČR. Vpuštění do tendru je vlastně úmyslné vytvoření silné motivace pro Rusko a Čínu začít násobně více ovlivňovat politiku, ekonomiku, média a celou společnost v ČR. Ruská i čínská vláda v tom případě bude motivována kupovat si politický vliv v ČR během probíhajícího výběrového řízení i celé stavby. **Až dojde k vyhodnocení výběrového řízení, tlak na budoucí českou vládu bude extrémní.** V takovém okamžiku bude vydírána zdánlivou ekonomickou a technickou výhodností ruského nebo čínského dodavatele oproti zohlednění bezpečnostních rizik a vyloučení uchazečů ohrožujících českou suverenitu. Ti za sebou totiž **budou mít několikaletou vlivovou kampaň v ČR, ke které je sama česká vláda nyní namotivuje** jejich vpuštěním do tendru. **Existuje jen malá pravděpodobnost, že by budoucí vláda v takové situaci měla politickou odvahu vyloučit zpětně z tendru rizikové uchazeče, přestože to bude jediný způsob, jak se spolehlivě vyhnout riziku strategického vydírání ze strany uchazeče či jeho státu.** Ti, kdo navrhuji, aby tato možnost „zpětného zatáhnutí za brzdu“, byla tím, na co se v oblasti bezpečnosti má stát spoléhat, podceňují účinnost vlivových kampaní a přeceňují politickou odvahu českých vlád. Stejná rizika hrozí, i když by se některá z rizikových firem účastnila tendru v **konsorciu** s firmou nebo firmami z některé z demokratických zemí. I v této konstelaci může firma z nedemokratického státu stavbu **zastavit, zdržet či zcela zablokovat**, pokud nastane situace, kdy to rizikovému státu bude stát za to. Další firmy v konsorciu z jiných států tomu nebudou schopny nijak zabránit. Budou totiž na svém partnerovi taktéž závislé.

11 „Jan Palašák: Česká energetika získala díky koronaviru něco velmi cenného. Pět let času.“ Ekolist. 8. 5. 2020. <https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jann-palascak-ceska-energetika-ziskala-diky-koronaviru-neco-velmi-cenneho.pet-let-casu>.

České bezpečnostní instituce ve svém neutájeném stanovisku uvádí:¹²

„Za optimální a jediný skutečně bezpečný postup pro zajištění bezpečnostních zájmů státu v souladu s dokumenty schválenými vládou považuje pracovní skupina neoslovit v tendru uchazeče identifikované ve vládních dokumentech jako rizikové. Tento postup pracovní skupina doporučuje.“

„(...) půjde o strategického partnera v oblasti energetické bezpečnosti (...) na cca 80 let, a proto je třeba být při volbě uchazeče velmi opatrný a zohlednit z řady hledisek. Mimo jiné z toho hlediska, na které obchodní společnosti a státu může ČR v následujících desítkách let být závislá v oblasti dodávek elektrické energie a na kom závislá z různých důvodů být nesmí.“

PŘÍKLAD: K vyloučení čínské státní firmy na stavbě rumunského jaderného projektu Cernavoda se z bezpečnostních důvodů v roce 2020 rozhodla rumunská vláda.

V případě konsorcia uchazečů by pak ruská státní firma pravděpodobně stavěla tzv. jaderný ostrov, tedy reaktor, a partneři z demokratických zemí ostatní části jaderné elektrárny. **Tak by bylo umožněno argumentovat manipulativně tím, že např. kontrolní systémy elektrárny jsou stavěny firmou z EU či NATO, a proto je bezpečnost údajně ošetřena. Vzhledem k tomu, že hlavní riziko nespočívá v tom, že někdo napadne nebo bude ovládat kontrolní systém elektrárny, ale spíše v tom, že masivně zvýší svůj vliv v ČR a že bude strategicky vydírat ČR (ne)stavbou elektrárny, takové konsorcium z pohledu bezpečnosti státu nic na rizikovosti nemění.**

České bezpečnostní instituce ve svém neutájeném stanovisku uvádí:¹³

„Již samotná účast těchto subjektů v tendru může způsobit, že dojde k naplnění hrozeb uvedených v dokumentech tyto hrozby vymezujících. Hrozila by tak mimo jiné situace, kdy může být ČR snadno na strategické úrovni vydíratelná rizikovým subjektem, resp. jeho státem původu. „(...) jak postavení hlavního dodavatele, tak postavení člena případného konsorcia, dává jakémukoliv nebezpečnému dodavateli možnost stavbu zdržovat a blokovat a požadovat za to splnění požadavků, které by ČR v opačném případě nebyla ochotna splnit. Jinými slovy vzniká na dodavateli závislost, která mu dává možnost ČR vydírat na strategické úrovni.“

HYPOTETICKÝ PŘÍKLAD: Potenciální francouzská firma v případě rozhodnutí Rosatomu pod libovolnou záminkou přerušit stavbu, nebude mít žádný vliv na rozhodování Rosatomu a nebude moci ve stavbě bez něho pokračovat. **Tzn. i účast rizikového uchazeče v konsorciu s demokratickým uchazečem ČR neuchrání před žádným z výše zmíněných rizik.**

¹² Zdrojem citace je neutájené Stanovisko pracovní skupiny složené z Ministerstva vnitra, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství, Ministerstva zahraničí a Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nepoustejte-k-jadernemu-tendru-rusy-a-cinany/r~4a192d202a5111eb80e60cc47ab5f122/>.

¹³ Zdrojem citace je neutájené Stanovisko pracovní skupiny složené z Ministerstva vnitra, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství, Ministerstva zahraničí a Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nepoustejte-k-jadernemu-tendru-rusy-a-cinany/r~4a192d202a5111eb80e60cc47ab5f122/>.

4. BEZPEČNOSTNÍ KONTEXT

- Hlavním rizikem je, že za současného nastavení podmínek projektu vyhraje (i přes známá a bezpečnostními složkami identifikovaná bezpečnostní rizika) ruská státní firma nebo konsorcium firem, ve kterém bude ruská státní firma a **vláda se bude obávat využít své možnosti zpětně vyloučit z tendru rizikové uchazeče například proto, že nabídne nejnižší cenu (což typicky státní či státem ovládané firmy z autoritářských zemí díky subvencím od státu mohou)**. Z veřejně dostupných zdrojů je známa role prezidentova poradce Martina Nejedlého.¹⁴ Prezident Miloš Zeman při návštěvě Dukovan v roce 2017 dokonce řekl, že by nebyl proti tomu, aby se i u nás využila maďarská cesta (tedy přímé zadání ruské státní firmě na základě mezistátní smlouvy),¹⁵ což by prakticky **znamenalo přímou závislost na Ruské federaci**. Ruské preference Kanceláře prezidenta republiky jsou tak veřejně známy a deklarovány.

PŘÍKLAD: Již dnes ruská státní firma činí značné problémy Maďarsku – několik let je stavba zdržována, podmínky jsou pro Maďarsko velmi nevýhodné.¹⁶ A tyto problémy ruský stát Maďarsku dělá, **přestože je Maďarsko velmi blízkým spojencem Ruska v EU**. V jiných projektech u dalších svých spojenců má pak ruská státní firma také problémy – například v Bělorusku.¹⁷ Jakou spolehlivost lze pak očekávat od ruské státní firmy vůči **ČR, se kterou má v současnosti Rusko vztahy na bodě mrazu** a na velmi špatné úrovni dlouhodobě?

- Jak může vypadat využití stavby jaderného bloku pro strategické vydírání České republiky?** Stačí kvůli nějakému (i umělému) sporu pozastavit stavbu (zejména v době, kdy již bude proinvestována větší suma peněz), Česká republika bude ve svých plánech na této stavbě energeticky a ekonomicky závislá, takže česká politická reprezentace bude pod tlakem Ruské federace donucena udělat to, co si bude Ruská federace přát.
- Je třeba též vzít v úvahu, že by tím vznikla závislost na v budoucnu pravděpodobně ekonomicky kolabujícím státu – Rusku.** Již dnes je jasné, že nedemokratické státy, které se neřídí mezinárodními pravidly a principy právního státu, jsou, zejména nyní, kdy jsou v antagonistickém vztahu k Evropě a ČR (typicky Rusko a Čína), vysoce **nespolehlivým partnerem**, a to i v menších projektech. **Natož pak ve strategickém ekonomickém projektu typu dostavby klíčové části kritické infrastruktury, kde dojde k vytvoření závislosti na dodavateli na desítky let.**

ODSTRAŠUJÍCÍ PŘÍKLAD: Pokud jde o obchodní model dostavby, pak je **největším rizikem tzv. „česká cesta“**. Jedná se o model prosazovaný bývalým poradcem bývalé ministryně průmyslu a obchodu Novákové Hezoučkým.¹⁸ Ten byl odvolán poté, co nepokrytě loboval za dostavbu JEDU II tak, aby stavba nebyla prováděna tzv. na klíč, ale ruská státní firma by dodala část a část by dodaly „české“ firmy, které

¹⁴ „Oceněný text: Zemanova spojka do Moskvy“. Respekt. 9. 9. 2017. <https://www.respekt.cz/tydenik/2017/37/oceneny-text-zemanova-spojka-do-moskvy>.

¹⁵ „Nebyl bych proti zadání Rusům, řekl Zeman o rozšiřování Dukovan“. iDnes. 29. 6. 2017. https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/prezident-milos-zeman-v-jaderne-elektrarne-dukovany.A170629_151855_jihlava-zpravy_mv.

¹⁶ „Zdražení a časový skluz: Maďarská zkušenost ukazuje, že mezivládní dohoda s Ruskem na dostavbě jaderné elektrárny není dobrá cesta ani pro Česko“. Hospodářské noviny. 3. 10. 2018. <https://archiv.ihned.cz/c1-66268610-proc-madarsky-paks-neni-vzorem-pro-temelin-rusko-vede-tvrdou-informacni-vaiku-za-dostavbu-ceskych-jadernych-elektraren>.

¹⁷ „Rosatom nasliboval více, než může splnit, tvrdí studie. Firma není schopná dodat potřebný počet reaktorů a stavět bez zpoždění“. Hospodářské noviny. 24. 11. 2018. <https://byznys.ihned.cz/c1-66355170-rosatom-nasliboval-ve-svete-vice-nez-muze-splnit-tvrdi-studie-protijaderneho-sdruzeni-calla-varuje-ze-firma-neni-schopna-dodat-potrebn-y-pocet-reaktoru>.

¹⁸ „Končí poradce Hezoucký, který prosazoval dostavbu Dukovan ruskou cestou“. Respekt. 20. 9. 2018. <https://www.respekt.cz/politika/poradce-hezoucky-prosazujici-rusy-na-prumyslu-konci>.

jsou ale fakticky v ruských rukou.^{19, 20} V praxi se tedy jedná spíše opět o cestu ruskou než „českou.“ V současnosti (z veřejně dostupných zdrojů) proponovaný model EPCM zdánlivě opět směřuje touto cestou. Tento model je uplatněn u stavby JE Mochovce na Slovensku a jsou s ním velké problémy. Kromě zpoždění a prodražování to byly například také nedostačující výsledky u některých částí hydrozkoušky před spuštěním do provozu.^{21, 22}

5. NEJHORŠÍ MOŽNÝ SCÉNÁŘ

Bezpečnostní instituce českého státu popisují hrozbu takto:²³

„Zhmotnění uvedených rizik při výstavbě či při provozu jaderné elektrárny by pak v konečném důsledku mohlo vést např. v určité krizové geopolitické situaci k závislosti na určitém dodavateli (či jeho subdodavatelích) či zemi jeho původu. Z uvedených důvodů představuje zejména výběr dodavatele (včetně jeho subdodavatelů) každého nového jaderného zdroje pro Českou republiku primárně bezpečnostně strategickou záležitostí státu, a nikoli čistě ekonomickou záležitostí.“

Výroční zpráva BIS za rok 2019 konstatuje, že:

„V roce 2019 stát a jím ovládané společnosti zahájily nebo pokračovaly v realizaci několika ekonomicky významných projektů, které zároveň měly silný vztah k bezpečnostním zájmům ČR. Jejich příprava, uskutečnění i samotné dokončení přímo souviselo zejména s některými strategickými bezpečnostními zájmy, mezi které patří např. zajištění energetické bezpečnosti, kybernetické bezpečnosti či posilování konkurenceschopnosti ekonomiky. Nepřímo však s ohledem na svůj ekonomický rozsah a míru, s jakou ovlivňovaly strategické bezpečnostní zájmy, měly vliv i na zajištění životních bezpečnostních zájmů, jako jsou politická nezávislost a suverenity ČR.“

Nejvýraznějším rizikem, které bylo společně všem monitorovaným případům, byla možná účast problematických subjektů majících schopnost i motivaci zneužít svého postavení v projektu k dosažení vlastních partikulárních zájmů nebo uskutečnění cílů třetí strany, např. cizí moci, a to v rozporu se zájmy ČR. K naplnění těchto rizik by v závislosti na charakteru projektu mohlo dojít zejména zneužitím přístupu k velkému objemu citlivých informací (osobních, ekonomických, bezpečnostních) či vytvořením závislosti na dodávkách od rizikového dodavatele a následným podmiňováním dokončení projektu ekonomickými, politickými nebo bezpečnostními požadavky. Hrozby mohou v těchto případech vznikat rovněž pokračováním závislosti na dodavateli i po dokončení projektu se všemi typickými důsledky (vendor lock in).

Za problematické lze ve smyslu popsanych rizik považovat především subjekty pocházející ze zemí, kde má státní administrativa možnost prosazovat své zahraničně-politické cíle bez ohledu na ekonomické zájmy tamních společností, a to i soukromých. S popsáním problémem pak úzce souvisí také téma rizikových zahraničních investic a mechanismu na vyhledávání snimi souvisejících bezpečnostních hrozeb. Právě původ investora v zemi s autoritářskými rysy je totiž podobně jako u výše zmíněných projektů jedním z důležitých faktorů ovlivňujících hodnocení rizikovosti konkrétní investice.“

19 „Američané uvalili sankce na první českou firmu. Zasáhnou Škodu JS, kvůli vazbě na Gazprombank“. Hospodářské noviny. 2. 9. 2016. <https://byznys.ihned.cz/c1-65423960-skoda-js-se-jako-prvni-ceska-firma-ocitla-na-americkem-sankcnim-seznamu-kvuli-agresi-na-ukrajine>.

20 „Korejci oznámili, že od Rusů kupují Škodu JS. Zaplatit za ni mají miliardy“. Hospodářské noviny. 5. 12. 2019. <https://byznys.ihned.cz/c1-66690000-korejci-kupuji-od-rusu-dodavatele-technologie-pro-jaderne-elektrarny-plzenskou-skodu-js>.

21 „Kontrola našla nedostatky v budované slovenské jaderné elektrárně“. Novinky. 12. 9. 2019. <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/kontrola-nasla-nedostatky-v-budovane-slovenske-jaderne-elektrarne-40296254>.

22 „Dostavba slovenské jaderné elektrárny Mochovce podraží o další miliardy“. Novinky. 17. 4. 2019. <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/dostavba-slovenske-jaderne-elektrarny-mochovce-podrazi-o-dalsi-miliardy-40280370>.

23 „Kdo představuje riziko, jádro stavět nebude, slibuje vláda“. Respekt. 26. 5. 2020. <https://www.respekt.cz/agenda/konec-ruske-cesty-kdo-predstavuje-riziko-jadro-stavet-nebude-slibuje-vlada>.

Následující modelový postup představuje **nejhorší možný scénář vývoje projektu**.

Vláda a parlamentní politici by měli veřejnosti jasně vysvětlit, jak takovému scénáři hodlají zabránit:

ZLOMOVÝ OKAMŽIK #1: ROZJETÝ VLAK PŘÍPRAV TENDRU

Časové období: léto–zima 2020

Co se děje: Během léta 2020 již došlo k podpisu smluv mezi ČEZ a státem. ČEZ a jeho zájmy diktovaly podobu těchto smluv i podobu zadávací dokumentace k tendru. To **poukazuje na odpor ČEZ dodržet svůj závazek vůči státu zapracovat do zadávací dokumentace ochranu bezpečnostních zájmů, které vláda schválila v květnu tohoto roku** (viz výše). V této fázi se již začínají i viditelně aktivizovat ruské a čínské aktivity směrem k ovlivňování tendru (pokus skupiny Číňanů získat víza i přes koronavirovou krizi a přijet do ČR lobovat za čínské zájmy, příprava otevření pobočky Rosatomu v ČR).

ZLOMOVÝ OKAMŽIK #2: PŘIZVÁNÍ RUSKÝCH A ČÍNSKÝCH FIREM DO TENDRU

Časové období: zima 2020–jaro 2021

Co lze očekávat:

- Pokud budou do tendru přizváni rizikovní uchazeči (tedy ruské a čínské státní firmy), pak ruský a čínský stát uvidí reálnou příležitost a do Prahy **nasměrují obrovské zpravodajské, finanční a vlivové prostředky**. Český stát se přímo otevře velmi intenzivnímu lobování a vydírání ze strany uchazečů z nepřátelských států – Ruské federace a Čínské lidové republiky.
- Zejména ruský stát si tak v Česku vytvoří další masivní vlivový aparát, který bude lobovat za jeho zájmy. To výrazně zhorší bezpečnost a schopnost se nezávisle rozhodovat na úrovni českého státu a politiky. **Ruská strana může využít jako nástroj legalizovanou strategickou korupci a vybraným současným a bývalým českým politikům nabídnout pracovní místa** – jako to Rusko dělá například dle informací NATO STRATCOM COE²⁴ v srbském energetickém koncernu NIS, který spoluvlastní Gazprom. Tím si zajistí ještě větší vliv na rozhodování. Podobně to dělá Rusko například v případě plynovodu Nord Stream 2 nebo to tak dělají v Česku čínské státní firmy.

Česká vláda přizváním geopoliticky rizikových uchazečů:

- a. ohrozí bezpečnost a suverenitu země** na řadu let dopředu a otevře se tak nesmírně silné možnosti českou vládu vydírat zdržováním stavby a dáváním si různých politických podmínek ze strany státu uchazeče
- b. ohrozí energetickou bezpečnost země**, protože **uchazeč nemusí být schopen ani ochoten blok včas dostavět, bude ho chtít jen stavět co nejdéle**. Velmi se tak zvyšuje pravděpodobnost, že nikdy dostavěn nebude a český stát pak bude muset v řádu let řešit skutečně krizovou situaci, kdy kvůli tomuto jadernému projektu budou z okna vyhozeny miliardy korun a bude třeba velmi rychle změnit energetickou strategii státu směrem k jiným zdrojům.

ZLOMOVÝ OKAMŽIK #3: MASIVNÍ RUSKÝ NÁTLAK NA ČESKÝ STÁT BĚHEM PRŮBĚHU TENDRU

Časové období: jaro 2021–zima 2022

Co lze očekávat:

- Ruský stát bude využívat Kanceláře prezidenta republiky jako nástroje svého vlivu v této agendě, pravděpodobně bude docházet k **politickému vydírání vlády ze strany prezidenta Zemana, pokud nebudou plněny požadavky konvenující se zájmy Ruské federace**. Mimo jiné se tak

24 Zamfir, Rufin. Risks and Vulnerabilities in the Western Balkans. NATO STRATCOM COE: Riga. <https://www.stratcomcoe.org/risks-and-vulnerabilities-western-balkans>.

bude zřejmě dít v souvislosti se sestavováním vlády po sněmovních volbách 2021.

- Lze očekávat zintenzivnění tlaku Ruské federace proti bezpečnostním institucím České republiky, **zejména ruská snaha o odvolání ředitele Bezpečnostní informační služby a paralýzu či sabotáž dalších bezpečnostních institucí**, vše vykonáváno či podporováno představiteli Kanceláře prezidenta republiky a prezidentem. Cílem bude úplně ochromit obranyschopnost českého státu proti nepřátelskému zahraničnímu vlivu v takto strategickém projektu.
- Ruští a čínští aktéři si zaplatí ty nejlepší české lobistické agentury, které tak budou fakticky prosazovat zájmy ruského nebo čínského státu. Vzhledem k velikosti projektu mohou fakticky ovládnout český lobistický trh.
- Některým českým firmám ruští aktéři naslibují kontrakty, takže tyto firmy budou samy fakticky lobovat za zájmy ruského státu.
- Zvýší se počet pracovníků v zastoupení ruských a čínských firem v ČR, řada z těchto pracovníků budou zpravodajci těchto nepřátelských režimů.
- Značná část ruských zpravodajců působících v rámci diplomatického zastoupení v ČR (rámcově 135 osob) bude nasazena do ovlivňování tohoto projektu.
- Část ruských zpravodajců působících v rámci diplomatického zastoupení v okolních zemích bude nasazena do ovlivňování tohoto projektu.
- Část ruských zpravodajců infiltrovaná v české populaci působící mimo diplomatické zastoupení bude nasazena do ovlivňování tohoto projektu.

ZLOMOVÝ OKAMŽIK #4: VLÁDNÍ ROZHODNUTÍ O HLAVNÍM DODAVATELI ČINĚNÉ POD OBROVSKÝM ZAHRANIČNÍM, VNITROPOLITICKÝM A EKONOMICKÝM TLAKEM

Časové období: zima 2022–jaro 2023

Co lze očekávat: Vláda dle podepsaných smluv mezi ČEZ a MPO z léta 2020 do konce roku 2022 musí od ČEZ obdržet výsledky tendru, na základě kterých rozhodne o hlavním dodavateli pro stavbu nového jaderného bloku. Vzhledem k tomu, jak je tento geostrategický projekt důležitý pro zájmy Ruské federace, **lze očekávat, že ruská státní firma přijde s lepší finanční nabídkou, než ostatní uchazeči řídící se tržními principy a bez masivní podpory státu původu.** Lze očekávat, že finančně a technicky nejvýhodnější nabídku předloží konsorcium uchazečů – například ruská státní firma ve spolupráci s některými západními firmami. **V této situaci má český stát reálně jedinou a poslední možnost odmítnout z bezpečnostních důvodů rizikového dodavatele.** Pokud tak učiní, dle smluv mezi ČEZ a ČR musí stát koupit za 4,7 miliardy celý projekt od ČEZ (tedy převzít firmu Elektrárna Dukovany a.s.), a lze očekávat, že pak nastane **řada arbitrží a právních sporů iniciovaných ze strany Ruska, popř. Číny.**

Reálně tak **vláda bude:**

- pod extrémním **tlakem Ruské federace**, která mobilizuje všechny své vydírací páky, jelikož bude mít šanci získat obrovský vliv v České republice na desítky let, což v situaci končícího prezidenta Zemana a výrazně snížené schopnosti ruského státu bude mít v České republice silný vliv i mimo jadernou problematiku a bude znamenat absolutní **motivaci pro nejtvrdší ovlivňování českého rozhodování ruským státem**
- pod **extrémním vnitropolitickým tlakem prezidenta Zemana** (kterému bude končit volební období a jeho okolí bude mít absolutní motivaci pro politické vydírání vlády využít jakékoliv dostupné prostředky)
- pod **obrovským ekonomickým tlakem**, jelikož náklady vynaložené na projekt již v té době budou

v miliardách a pravděpodobnost jeho dokončení se výrazně sníží

- pod **obrovským tlakem uchazečů**: V té době již ČEZ utratí miliardy korun za přípravný proces a každý z uchazečů utratil stovky milionů až miliardu korun na účast v tendru, takže proinvestované prostředky budou pro každého představovat velkou potenciální ztrátu a budou motivací k soudním sporům a k vytváření politického a jiného nátlaku.

Čím více českých veřejných peněz bude v projektu utopeno, tím bude politicky těžší pro budoucí českou vládu tento projekt ukončit, resp. využít možnosti nevybrat si z výběrového řízení toho uchazeče, který je rizikový.

ZLOMOVÝ OKAMŽIK #5: RUSKÉ STRATEGICKÉ VYDÍRÁNÍ ČESKÉHO STÁTU

Časové období: po roce 2022

Co lze očekávat: Pokud vláda umožní účast ruského státu v přípravách stavby nového jaderného bloku, lze očekávat několik aktivit: Ve stavu, kdy bude rozjetý proces přípravy stavby nové jaderné elektrárny a současně se **bude blížit termín, kdy se odstaví všechny uhelné elektrárny, a Česku bude hrozit nedostatek elektřiny, ruská strana bude mít obrovský vydírací potenciál vůči českému státu. Rusko bude moci podmiňovat každý krok, například zahraničně-politickými ústupky** – Česku vyjde vstříc, pouze pokud například nebude hlasovat v rámci EU ve prospěch protiruských sankcí. Paleta možností vydírání z ruské strany bude velmi široká – od drobných zastrašování po strategické vydírání, které zásadně omezí suverenitu rozhodování české vlády v zahraniční a bezpečnostní politice. Pokud v daný okamžik budou **v projektu již utopeny jednotky až desítky miliard korun, bude česká politická reprezentace stát před volbou, za jakou částku a jakým způsobem je ochotna se podvolit ruským zájmům**. Je třeba počítat s tím, že řada vrcholných představitelů státu, ČEZ, její dceřiné společnosti, pracovníků příslušných ministerstev se může stát přímým **objektem vlivových operací, mimo jiné zastrašování, vydírání a uplácení**:

- rozestavěný projekt bude mocným nástrojem ruského (čínského) vlivu v ČR. **Projekt přinese do ČR miliardy. Byť i jen zlomek z nich, věnovaný na ovlivňování ČR, bude představovat ohromné částky. Těmito penězi bude možné financovat korupci, vydírání, zastrašování a jiné typy nátlaku (tyto tlaky budou směřovat na klíčové manažery, klíčové politiky, jejich rodiny apod.),** politické a další subjekty nakloněné zájmům státu dodavatele a mediálního ovlivňování. Objemy budou **takové, že jejich výši bude těžko někdo schopn konkurovat či odolávat**. Tyto prostředky budou zneužívány buď v zájmu státu uchazeče, nebo v zájmu samotného uchazeče. Již v době stavby Temelína se různé typy nátlaku např. ze strany Rusů vyskytovaly. Objem a rozsah ovlivňování pomocí těchto peněz bude určitě velmi komplikované sledovat, rozkrývat, natož stíhat, protože z velké části nepůjde o nelegální aktivity a ty, které nelegální budou, bude pro Policii České republiky (popř. zpravodajské služby) kapacitně i z povahy věci obtížné trestat.
- **už sami uchazeči či poté vítězný uchazeč dostane na území ČR (za oficiálně legálním účelem) velké množství osob. Lze s jistotou předpokládat, že v této rozsáhlé množině osob bude i řada lidí napojených na bezpečnostní složky státu uchazeče. Dokonce je pravděpodobné, že se tak vytvoří další centrum vlivu cizí moci** (vedle centra na ambasádách státu uchazeče a vedle sítě nepřiznaných příslušníků zpravodajských služeb, kterými státy uchazečů v ČR disponují). Kromě toho se jistě **posílí vlivové sítě subjektů otevřeně spolupracujících s daným uchazečem nebo jeho státem** (firmy, známé a vlivné osoby, politici, výzkumná pracoviště a vysoké školy ad.). Pokud se tomu ČR bude chtít bránit, např. **z několika stovek žádostí o vízum pro pracovníky uchazeče nebude chtít (pro podezření ze spolupráce s bezpečnostními složkami státu uchazeče) některým osobám vízum udělit**, může se stát, že vybraný uchazeč tendru deklaruje, že tito lidé (např. inženýři) jsou nepostradatelní, a pokud je ČR do země nepustí, nemohou pro chybu na

straně ČR dál v projektu pokračovat. ČR tak bude pod tlakem tyto osoby do ČR muset pustit nebo čelit zdržování, resp. obviňování ze zdržování projektu stavby. Pokud ČR ustoupí v zájmu projektu, síly zpravodajských služeb budou zcela vyčerpány jen na snahu kontrolovat činnost těchto osob. Pravděpodobně by se pak z velké části jejich škodlivému působení nedalo legálně zabránit, když už jednou jsou v ČR (viz dnes problémy s působením např. ruských diplomatů).

Jakmile by začala být **i jen projekční fáze**, tj. do roku 2029, ale zejména samozřejmě po ní, kdy by už měla běžet samotná **stavba** nového bloku, **česká vláda by byla otevřena možnosti strategického vydírání ze strany státu dodavatele**. Např. by mohlo být požadováno – v závislosti na geopolitických preferencích aktéra:

- nepodporovat sankce vůči Ruské federaci
- nepodporovat zbavování se závislosti na čínských technologiích
- nevykloučovat Huawei ze soutěží o 5G síť
- nepodporovat různé reakce EU na postup Číny v Hong Kongu či kvůli postupu vůči Tchaj-wanu (viz postupná eskalace vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a Tchaj-wanem) či spory kvůli agresivnímu postupu ČLR v Jihočínském moři vůči jiným státům
- nesnažit se snižovat rozsah ruských zpravodajských aktivit proti ČR
- nereagovat na agresivní postup Ruské federace vůči našim spojencům v Pobaltí

Pokud by ČR požadavkům státu stavitele nevyhověla, pak by pod nějakou záminkou mohli nastat např.:

- údajné problémy v komunikaci
- údajný nedostatek materiálu na trhu
- údajná špatná finanční situace uchazeče
- údajný nedostatek kvalifikovaných sil uchazeče kvůli neudělování víz ze strany ČR z bezpečnostních důvodů

mohlo dojít k faktickému nebo i formálnímu:

- pozastavení či
- zdržování či
- komplikování stavby

tak dlouho, dokud ČR nezmění svou pozici.

ČR vláda by byla současně v rámci dezinformační kampaně dotyčného státu obviňována z toho, že zbytečně vystavuje české firmy problémům (řada českých firem bude na stavbě v každém případě spolupracovat), popř. že způsobuje budoucí nedostatek elektřiny obyvatelům apod.

Finálním důsledkem by mohlo být, že ani v roce 2040, kdy má dle propočtů být zavírána řada zdrojů elektřiny v ČR, nebude mít ČR nový blok Dukovan postaven. **A tak bude mít nedostatek elektřiny. Tedy paradoxně může nastat právě ta riziková situace, které má stavba druhého bloku Dukovan zabránit.**

6. CO HROZÍ Z POHLEDU ZAHRANIČNĚ-POLITICKÝCH ZÁJMŮ ČR

Výsledkem může být, že se ČR dostane do situace, kdy bude obhajovat vůči svým spojencům v EU postup, který umožňuje strategickému soupeři (Ruské federaci nebo Čínské lidové republice) ucházet se o strategickou zakázku v ČR, přestože ČR taková zakázka bezpečnostně i energeticky ohrožuje. Tím se opět zvýší střet mezi ČR a jejími spojenci, a ČR bude naopak nechtěně postavena do obháje zájmů Ruské federace nebo Čínské lidové republiky nebo obháje měkkého postupu vůči Ruské federaci nebo Čínské lidové republice v době, kdy jsou přitom vztahy ČR s těmito státy velmi problematické a pravděpodobně se budou ještě zhoršovat.

Politika ČR tak bude těžko vysvětlitelná, natož obhajitelná, půjde proti bezpečnostním a geopolitickým zájmům ČR (např. nezávislost na nebezpečných řetězcích dodavatelů a nebezpečných státech) a nakonec pravděpodobně projekt sám zkrachuje nebo bude muset být zastaven. To však až po proinvestování řady miliard korun. ČR tak bude zřejmě sama jak proti zemi dodavatele (a dodavateli), ale též proti dalším státům a svým hlavním spojencům v EU a v NATO.